

VÍTR V BOBOVÍČCE

(1971 - 1973)

MARTIN ZIK

VERŠE Z RŮZNÝCH LET

Poškozen byl můj koráb, leč nikoli ve vlnách pohřben
ačkoli přístav mu chybí, drží se nad vodou před.

Ovidius, Tristia, V.

V Í T R V B O R O V I C Í C H

(1971 - 1973)

Až přece umřu, nezanikne nic:
jen moje kosti, kůže, svaly.
Jako když vítr v harfách borovic
vyhlodí tón a potom lehne v dálí.

Až přece umřu, nebudu se bát:
jen bolest, křivdy rozpadnou se v hrobě.
Však lidé, verše, svět, co měl jsem rád,
mě uchopí a ponесou dál v sobě.

xxx

Svět knih a trav, obrázků, nebe,
širý svět celý dokořán,
jenž dá mi najít v jiných sebe
a v cizích ranách krev svých ran,
jenž neviklá se jak věž v Pise,
spíš břehy spájí jako most
a není k mání za peníze
a nemáte ho nikdy dost;

ten svět se ve mně zvedá vírem
v nádherných chvílích samoty,
když nad pramenem, nad papírem
svírá mi boží ticho rty,

Když, prsty modré od inkoustu,
zastavit chtěl bych veršem čas,
jehož už vůbec nemám spoustu,
ač my jsme v něm a on je v nás.

xxx

Svou dobu jsme si nevybrali.
Ač tvrdá, naše je.
Procházíme ji opěšalí -
ne ráj, ne galeje.

Schvácení složitostí věcí
rosteme k prostotě.
Dáváme času duši volně téci
v tom zmarněném, a přesto krásném životě.

Kdoví zda nám kdy kohout ještě zakokrhá.
Ne, nezměním se v látku na prapor.
Má naděje raději koně strhá
než sestoupila by z vysokých, čistých hor.

xxx

V. Postnikovová hraje Koncert
pro klavír a orchestr č.2
G moll S. Prokofjeva

Krajem šla hrozba bezútěchá
ve sněhu stopp krvavou.
Vyteklo víno, vzplála střecha,
nebesa pukla nad hlavou.
Ale tam dole, hodně nízko
klíč skřípal v starém železe:
jediné možné východisko
probíjalo se k syntéze.
Vyplavil z duše dávný zával
proud melodie neteskné
a ženským prstem vytukával
nám dny, v kterých se rozřeskne.

xxx

Chvála bdění

Býváte-li dost často dlouho vzhůru,
pak uslyšíte svoje vlastní ticho,
že ve vás šumí jako moře v mušli,
ty potkáváte, kdo jsou dávno mrtví.

Leč závištníci, hřadující kolem,
pojednou začnou na vás být už krátkí,
ulétnete jím jako vlaštovky.

Býváte-li dost často dlouho sami,
v budoucích dějích náhle jste jak doma
a jste si jisti sebou, lidmi, světem
jak kořen stromem, jako pramen řekou.

Kdo nelká se samoty a bdění,
ten nebojí se ani o úsvit.

Srpnová noc

Večer je modrý. V pařezech
tma světélkuje do zelena.
Konvoje hvězd se valí letním nebem
a rotující zem nám skřípe pod nohama.

S šelestem větru v korunách
vzýváme na zapřenou předkřesťanské bohy.
Kameny vprostřed louky trvají jak vzdor.

Co sýpek musí lehnout popelem
než člověk najde cestu domů!
Kolik let potřebuje strom
než dává stín?
A kolik facek muž
nežli se poddá?

Není se koho ptát. Jsme zase sami,
ošlapci světa, se svou strašnou pří.
Do teplé noci vplouvá koráb kraje.
Nad palisádou mraků měsíc vychází.

Chvála naděje

Po noci větrné nastalo tiché ráno
Z mlh vystoupily všechny naše prohry
Co dál? ptají se říčky v údolu
Za mázdrou oblak probleskuje slunce

Zdá se že přichází zas doba predikantů
Na krátkých vlnách chytáme si svět
Ten den ach ten v nás neustále mokvá
nepřehluší ho žádné rušičky

Začnou to zkoušet medovými slovy
a muži učinliví jako delfíni
nám ruče po sto prvé spočtou
sto jedna pochopených nutností

Nač ale? K čemu? Když žežulky z háje
krok žen jež dosud vodu váží dlaní
Třetí klavírní Beethovenův koncert
nás posilňují jako slova Písma

a my jsme lehčí holubího pířka
nad všech⁷ kvítí devatero šťastní
nádherou svobody
jež v každém z nás je dávno na spadnutí
a nikoho z nás padnout nenechá

xxx xxx xxx xxx

H L E D Á N Í K L Í Č Ů

(1974 - 1976)

Poděkování Františku Palackému

Na věžích naší země zastavil se čas.
Dýcháme, ale vyvržení z dějin.
Pokolikáté, bože můj, za pouhých tisíc let!

Nedá se dělat nic než čekat,
až chmurní mistři věčných úhorů
polámou všechny pluhy.

Až zoufalství tak srotí zástupy,
že zase pohnou rafijemi.

A jestli ne?

"I kdybych poslední, a třeba cikánského rodu..."
- moc hezky jste to napsal

tenkrát do Frankfurtu.

Podzim 1938

Stesk armád na ústupu
rozmyl krajinu.
Co bude? zareptaly hory,
za zády hajlující město mého dětství.

V pastouškových ustýlalo utečencům
řepeřské vnitrozemí.

A pak to přišlo:
svět v nýtech povolil
a do dneška ho nikdo nedal dohromady.

Začátek války

Je měkce tichý den, prvního září 39,
ráno ve 4'00 začla válka.
Rádio vríská marše, stěhujem se
- už po třetí v jednom jediném roce.
Na řece Vartě padli první mrtví,
gestapo sváží první zajištěné,
před krámy postávají první fronty,
ale paní Hrušová odnaproti
říká, že se nic neděje.

Je opálový den, pole se dusí suchem,
čeká nás měsíc prodloužených prázdnin,
noci jsou teplé, dá se ještě koupat,
(tentokrát stěhujem se jenom přes ulici).
Domluvil Hitler. Na gestapu
od rána stojí lidé čelem ke zdi,
v městečku mezi lesy dozrávají švestky,
tlustá paní Hrušová celá propocená
zaváří pilně povidla.

Je teplý letní den, vzduch hebounký jak vata,
pomalu stoupá slunce k polednímu,
policajt vybubnoval právě zatmění.
Na Vartě Němci prolomili frontu,
Stalin dál doufá, že se vyhne válce.
Hodínář Votroubek, když pro něj ráno přišli,
něco si vzal, a umíráček
zní nad úvalem jako plachá prosba,
ale paní Hrušová odnaproti
se leskne jako mazanec a kdáká,
že se to časem všechno nějak srovná...

Nezaměstnaní města mého dětství

Thlustý chlapeček chodil kolem nich.

Bezmocně podpírali rohy,
vyhaslý žmolec retka v koutcích úst.
A jenom občas navečer se shlukli:
Wir wollen Arbeit! Wir wollen Brot!

Panský chlapeček chodil kolem:
Trochu se bál,
trochu se hanbil
a trochu ho to táhlo k nim.

Pak z druhé strany hor zazněly bubínky.
Hodně jich přeběhlo.
A ti co ne?
Ty šouplí za katr.

Thlustý chlapeček zatím povyrost.
Tak ho tam šouplí s nimi.

Židovský hřbitov v F.

Fünf Tage nach dem Einmarsch der
Reichsdeutschen Truppen ereignete sich
ein sehr erfreuliches Ereignis. Der hie-
sige saujüdische Arzt Heinrich Beer hat
sich mit seiner Frau Adeline und drei
Kindern, Marion, Carl und Ruth, durch
Gift umgebracht. Gott sei gelobt!
Z obecní kroniky

Tam na hranicích města německého
zas do tmy tlučou hodiny.
Čtyřicet roků uběhlo jak voda.
Většina pamětníků dávno pomřela,
nápisů na náhrobcích rozmyl déšť,
není, kdo by k nim kladl kamínky.

Bláhovější než země před Potopou
 jsem zvedl tři a jdu.
 V patách mi oddechují psíci vzpomínky.
 Čtyřicet roků! Páni, to je doba!
 Byli jste vůbec? Nevysnil jsem si vás,
 Marion, Marle, Ruth,
 v modravých časech dalekého dětství,
 abych tady teď mohl otravovat
 zbytečným vyptáváním po klíči?
~~černé vítrkové puky v rojích jevných~~

Chlapec a válka

Vidím se zas:
 vyčouhlý, trochu nahrbený chlapec
 na dolním konci hájku.
 Krajina přede mnou
 na jednu stranu (po řece) rovná jak stůl,
 na druhou (do hor) k Vysočině stoupá.

A někde v dálce,
 hodně za obzorem
 válka,
 kterou tu zatím známe jenom z novin,
 už kolik roků neodbytně třaská.

Jsem mladý.
 Tolik toho nevím.
 Trápí mě všechno kolem,
 trápí mě první láska,
 trápí mě spolužák se žlutou hvězdou na kabátě.
 Krajina dole pode mnou
 ozáble mlčí
 jako by navždy utopena v blátě.

Uprostřed obsazených Čech
 v strašlivé bezmocnosti sedanácti roků
 na kraji hájku
 vyčouhlý, trochu hrbící se chlapec
 stojím a čekám.

Černavé mraky nad hlavou mi letí,
 na stuchlých strništatech paběrkují vrány.
 Tisíce chlapců jako já
 umírá denně na planinách Ruska.
 Ale já bych chtěl vědět proč.
 Trohýbám se po tíhou otázek,
 a cesta přede mnou
 je náhle nejistá
 a kluzká.

Prostřed obsazené Evropy
 vyčouhlý, trochu nahrbený chlapec,
 který si ještě s ničím neví rady,
 stojím na kraji hájku
 za sebe, za ty mrtvé
 a čekám.

Pár kilometrů odtud supí na frontu vlaky,
 přítímím polárních nocí konvoje křižují moře,
 pavouci radarů předou a červené tužky v štábech
 kreslí, co bude za rok.

Ale já,
 mladý, bezmocný chlapec,
 zděšený tím, co se děje,
 za zády kříže oklestěných stromů,
 před sebou v mlze rozmočená pole,
 na jednu stranu (do kraje) rovná jak stůl,
 na druhou (do hor) kamenitá^a strmá,
 čekám a ptám se:

C o m á m e d ě l a t ?

Malá pevnost

Moje chlapecká léta
 skončila tady.

Za jednu noc nám bylo padesát.

Oči slepené potem
 běháme rychle dokolečka:
 Mü-tzen ab! Mü-tzen auf!
 a žabák Jöckel s rukem a vřok
 se tomu chechtá.

Ó jaké štěstí, že jsme nevěděli:
 právě tak padají,
 vstávají lidé v kolymských lesích.
 Jenomže povely zní jejich měkkou rodnou řečí
 a navíc jsou tam mraky komárů.

Moje chlapecká léta
 skončila tady.

Na jakém apel lace
 skončí
 můj mužný věk?

Převádění zajatců

Od rána padal sypký sníh
 a vítr severák smazával rychle stopy.
 Pět matných siluet na bílém pozadí
 klopytali jsme prosincovou nocí.

Za ostrvemí prořezaných sadů
 váhala přibouchnutá vrata vesnic.
 Rodný kraj studil jak minové pole.

Ale v hájence u Střítezkých
 nás už čekali.

Naši předci

Dělat i krást
 chodili na panské.
 A jenom někdy v neděli
 se mohli pomodlit a napít.

Na pohřeb skládali si
krejcar po krejčárku.

Ale když v Praze vyhořelo Národní,
bez řečí dali zlatku,
třebaže se tam nikdy nedostali.

Václav Matěj Kramerius

Být reelný, dávno už zavřel tu svou expedici
a nemluvil než po německu.

Uenomže v něm to pořád doutnalo,
pořád si říkal: Kdo ví? Kdyby...
- a tak tu dodnes jsme.

Neslaní nemastní často,
ale když doopravdy přituhne,
docela k světu.

xxx

xxx

xxx

xxx

CHODEC NA VÁŽKÁCH

(1979 - 1984)

Co podrážek jsme prochodili
po polních cestách, po dláždění.
Co podrážek jsme prochodili,
nikam nedošli.

Kdejaký klobásník potřásá nad tím povážlivě hlavou.

Ale mně pořád nezdá se tak zlé
zůstat až do konce docela bez úřadu.
Nepatřit nikomu
než větru, hvězdám, sobě.

xxx

Kočičí tlapky noci šelostí
za otevřeným oknem v suché trávě.
Nespíme. Dusno. Rány osudu
v nás doznívají jako v horách hromy.

Neodpustils nám žádnou z našich vin,
zlý, neomylný Pane zákáníků.
A kde jsi zůstal ty,
laskavý bože padajících hvězd?

Žoldnéři nenápadně obstupují dům,
ve starých zdech to roky pracuje.
Než kohout ve vsi třikrát zakokrhá,
snad nezapřeme aspoň sami sebe.

xxx

Svál vítr s polí snůh.
V mrznoucích trnkách nad úvozem
křehnou pěnkavy.

Znám tady dobře každou mez i strž
a přece náhle váhám na pokraji lesa.
Kdo ví, zda není pozdě na všechno.

xxx

V dešti se lesknou střechy samot,
po pustých polích černé tečky vran.
Půlkruhem lesy uzavřely obzor
pod nebem těžkým jako splihlý stan.

To budem zas jen tupě čekat
na dobré zprávy ze vzdálených bojišť?
Anebo máme vstát a jít
do toho sami?

Navyptávej se. Smetá
k okrajům silnic vítr mokré listí.
Jen duby nad rybníkem, paměť kraje,
si hučí neústupně po svém.

xxx

Nad hlavou nic než volné nebe,
kus chleba v kapse, vítr, oblaka
a jít.

Jak zatopený lom
proschůzované roky
obrástají křovím.

Ale ty dny, ty večery,
ta časná rána, kdy jsme byli spolu,
i pod měděnkou stesku září ve mně dál.

Co bylo - bylo.
A co bylo krásné,
to nám už žádný nevezme.

Ani ta černá
mrtvá voda z lomu.

xxx

Jak prsty škrtičů
bezlisté větve
pod zděšeným nebem.

Oblaka z olova
na křídlech ptáků.
V sinavém mžení
ztuhlul svět.

Mrane.

A cestu k domovu
v návěji nevidět.

xxx

Osudu neujdeš. Ale ten čas,
než povalí tě jako dobytče a bodnou,
je jenom tvůj. A s ďáblem
hrajete o něj jen vy dva.

xxx

Mlha opředla les i luka.
V houstnoucích mračnech
číhá dešť.

Osamělého chodce slatinami
zebe.

folekán bezedností prostoru,
zaskočen nejistotou stezky,
neví dobře, jak dál.

Neví, zda ještě potká člověka.
A čeká něco?
Nebo nečeká?

xxx

Prastarý dub,
možná že zbytek pohanského háje,
urputně mlčí.

Stmívající se zářijové nebe nad ním
taky.
Od vody táhne chlad.

Kdo první prolomí to ticho?
Kdo první zvedne se,
přiklekne k hraničce
a škrte?

Nebo tu budem mlčky mrznout dál?

xxx

Stmívalo se už. Neslyšně
přes cestu podél lesa přebíhaly smry.

"Nedělej mi to ještě těžší," naléhala
hlasem, jenž sotva potlačoval pláč.
"Možná už nikdy nebudu tak šťastná.
Pochop ale, že nemohla jsem jinak,
jestli snad zítra nepřijdu."

Najednou bylo kolem nás dvou ticho,
jak bývá po výstřelu.

Nastala tma.

Veliké, smutné hvězdy padaly
do modré noci za našimi zády.

xxx

Veliké ticho leží nad vodami.
Krajina strnula v zajíklém úžasu:
snad tudy prošel zarmoucený anděl.

Co bylo, nech ať spí.
Nevyzvídej, co bude.
Slovo, ač není sekera,
dokáže někdy do krvava ranit.

Jedině chvíle, která je a plyne,
nás pootvívá věčnosti.

xxx

Poslední vlak odjel už před hodinou.
Od lesa táhne noc.
Od vody zima.

Neváhej, překroč práh a vejdi.
Čeká tu na tebe
stůl, lampa, lože.

Neváhej, překroč práh a proměň
náhodu v osud.

xxx

Kraj lesa. Luka. Rybníky.
Vítr v korunách dubů -
a v tichu za vodou jak v ruském románu
tesklivě ržálí koně.

Otázka zněla:
Co bys ještě chtěl?

Pod lehce zamlženým ocúnovým nebem
jsem jenom bezradně rozhodil rukama:

Prožít zas všechno,
zlé i dobré
znovu.

xxx

Červánky měly zlatou ořízku
a zimomřivým tichem nad mokřinou
rozišťovaly se osiřelé hlasy ptáků.

Jako když čtenář sklopne znaven knihu
odcházet další den.

"Co budu dělat?" ptaly se tvé oči.
"Tak řekni něco! Nebuď jako pařezi!"
A když jsem přesto zaraženě mlčel,
smutně ses odtáhla.

Červánky měly zlatou ořízku
a v jejich trochu neskutečné záři
vystouplo všechno jasněji než na rentgenu.

Noc,
nejen ta, která už táhla od Klánovce,
zalézala nám za nehty.

xxx

Tesklivá, holá, plochá rovina
přetátá linkou trati.
Ticho, jaké jen ~~kam~~ na jihu Čech koncem září bývá.

Tři srnky k lesu přeběhly.
Zamžený obzor tone v nekonečnu.

Každé slovo bys tu potěžkával na jazyku.
Jakmile jednou promluvíš, bude to navždy.
V té smutné polostepní končině
mívají věci ještě pravou míru.

A právě tady chtěl bych umírat,
bílá obléka nad hlavou
a duši čistou jak svět před Stvořením.

Ale - proč umírat, když je tak krásné žít?

xxx

Autor Tristif

Nevolí císaře vypuzen z metropole
vysedá mlčky celé dny na pustém břehu.

V zahradách Latia jistě dál tančí hebké "esperidky."
Tady jen vlci vyjí za noci,
vlci a vítr.

Jak mraky nad zálivem plyne život.

Dřív psal, protože se mu chtělo.
Teď musí - aby se nezbláznil.

xxx

Smutná jak naše dějiny
krajina před zimou
mlčí a čeká.

Snad deset válek najednou rachotí kdesi za obzorem.

Tady je ticho.
Tady se nestřílí.
Tady je na všechno ještě dost času
a jenom letky ptáků brázdí čirý vzduch.

Jenže - jak dlouho?

xxx

Větrnou nocí utíkala jsi k horám,
zatímco městečko v zvalených duchnách
přežvykovalo strach.

Nedoběhlas...

Sníh přestal roztávat na ochladnoucím už čele,
tvé kdysi modré oči ptaly se mne: Proč?

Do dneška nevím, co ti odpovědět.

xxx

Den se už přechýlil a bor
(tady se lesu pořád takhle říká)
potemněl jako vysloužilý tragéd,
když odřiká svůj part
- a potlesk nikde.

Vozová hradba mračen obklíčila prostor.
Než obešel jsi dům, nastala tma.
Tma temnější než jedny dávno zhaslé dívčí oči.

A zase byl jsi v tom,
třebaže tolikrát sis říkal: Nesmím!
Zas hustý jíl se mísil s prvním sněhem pod nohama,
strašně to klouzalo
a my jsme šli, urputně šli,
až konečně už začlo na východě svítat.

Svítat?

Nebo jsme tupě klopýtali z noci do noci
a honci za námi
si jenom nasadili jinou masku?

xx

Na rybník po výlovu padá tiše tma
a kolem najeďnou je pusto
jak kdyby ten, kdo v dálce naklepává kosu,
byla smrt.

Vím já, zda není?

Vím vůbec něco ještě najisto?

Mám po nohama zem?

nebo tekuté písky?

Z rybníka po výlovu táhne syrá vlhkost.

Na každou otázku dostávám nejhrůznější odpovědi.

Jen hvězdy stejně září z věků do věků.

Stejně?

I to, jak známo,

se nám jenom zdá.

XX

Ragbyový míč ^{luny} visí nad městem,
šišatý, nakřivo jak celá naše doba.

Co dělat, křestepane, co ?

Už nám jdou po hrdle

a nikde ani hrstka Moravanů.

Ozprášené bojůvky oblak ztuhly na obzoru,

za staženými roletami zalyká se hněv,

stromy třící k nebi neceknu.

*popelce
zastavte hrdly
obrážky*

Zavolej do ticha

- možná se někdo ozve.

Zavolej na chlapce,

který se tebou pořád ještě toulá,

na vlasatého chlapce zjara u splavu,

když táhly ledy.

Ragbyový míč luny civí do zahrad.

Je pozdě k půlnoci, tramvaje zatahují.

Rozkopanými ulicemi žene vítr smetlí,

Nikdo se neozval.

Chlapci

Jen v uších šumí neodvratný čas.

A Praha, caput regni, ze tmy ligotá,

přísná a tajuplná jako osud.

Pokud se ptáme,
 pokud tápeme,
 nic není ztraceno.

Kdybychom měli ještě jednou
 všechno zas přesně do puntíku vědět,
 žili jsme zbytečně.

xxx

Jubilejní

Za hanebného počasí,
 zima už ne a nikde ani záblesk jara,
 šedesátku za pár dní na krku,
 toulám se po lukách, jimž se tu říká psí,
 s žíznivou dychtivostí dromedára.

Vtahuji vzduch jak sysel ve stepi,
 zima už ne a jaro pořád hodně v dáli,
 jen dole u dna plachou naději,
 že něco krásného mne ještě oslepí
 a že nám dočista, nadobro nedohrálí.

xxx xxx xxx xxx